

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Prosa Exegesis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

*Sestias ignes! Quis labyrinthos
 Inter & undas mihi Dadaleas
 Humeris pennas aptet! Et ô quis
 Ariadneo perplexa notet
 Compita filo! vel quis potius
 Favor aethereus, qui Niliacis
 Quondam Isacidas profugos regnis
 Rutile duxit lampade nubis,
 Simili cursum splendore regat!
 Si resqua facem deserta petunt,
 Heu quò tendet per tot vitæ
 Salebras nullo mens cæca duce?*

PROSA EXEGESIS.

Si quis deliciarum ac ebrietatis incommoda secum accuratè perpenderit, nihil mirabitur, Ecclesiasten, virtutis ac sapientiæ cupidum, hæc turpitudinis castra deseruisse. Viderat enim, in regno voluptatis nullum esse virtuti locum; contra verò, ebrietatem indomitis cupiditatibus vitiisquæ omnibus fræna relaxare. Semel enim pessumdatâ, quæ inordinatis cupiditatibus obstabat, verecundiâ, in lucem, quidquid mali latebat, emergit. Itaque libidosus, inquit Seneca, ne cubiculum quidem expectat, sed cupiditatibus suis, quantum petierint, sine dilatione permittit: tunc impudicus morbum profitetur ac publicat, tunc petulans non linguam, non manum continet. Crescit insolenti superbia, crudelitas sæuo, malignitas liuido. Adhuc illam ignorationem sui, dubia & parum explanata verba, incertos oculos, gradum errantem, vertiginem capitis, tecta ipsa mobilia, velut turbine aliquo circum-agentem totam domum: stomachi tormenta, dum effert
 uescit

*Ebrietas
 omnia vi-
 tia prodit.*

*Seneca
 Epist. 83.*

uefcit merum, ac viscera ipsa distendit. Omitto cetera, quæ recensere longum esset.

Vnum persequor quod ad rem præsentem facit, nihil tam inimicum esse sapientiæ studio, quàm ebrietatem. Quid enim sapientiæ tam contrarium est, quàm dementia? Quis autem ignorat, nihil aliud esse ebrietatem, quàm dementiam voluntariam; nec aliter à phrenesi, quàm temporis breuitate, distingui? Certè vt quàm mitissimè cum Plutarcho sentiamus, insaniam contubernalis est ebrietas. Vbi enim regnat ebrietas, ait Petrus Rauennas, exulat ratio, intellectus obtunditur, consilia deuiant, iudicia subuertuntur, atque adeò, vigore mentis oppresso, totus homo alieni iuris efficitur. Quare repudiandum est illud, quod apud Macrobi-
Ebrietas inimica sapientiæ.
Plutarchus lib. de Garrulit.
Petrus Rauennas in Scrm.
Macrobius lib. 2. Saturnal. c. 8

bium legimus, velut solis Saturnalibus dignum, Fomittem quemdam atque ignitabulum ingenij virtutisque esse, si mens & corpus hominis vino flagret. Non ignoro, ex iis, qui studia vtcumque coluerunt, non paucos immodico vino deditos fuisse: nam, vt supra dixi, disputatur inter Philologos, ebriosior Anacreon an libidiniosior fuerit. Et
Poeta nonnulli & Philosophi vino dediti.

*Ennius ipse pater numquam nisi potus ad arma
 Proflijt dicenda.* —

Horatius l. 1. Epist. ad Mecænatem.

& Cratinus cùm ebrius Comœdias scriberet, vinum Poëtis vice generosi equi dicebat esse. Denique ipse Philosophiæ parens Socrates, si quando ad bibendum in conuiujs adigeretur, omnes exhauriendis calicibus vincebat. Scio etiam, inter Stoicorum paradoxa illud numerari, sapientem numquam esse ebrium, quantumcumque se vino ingurgitet. Sed non obscure profiteor, nihil mihi negotij esse cum istiusmodi insanientis sapientiæ consultis, quos non vnum vitæ probrum

Lipsius Manduct. lib. 3. cap. 18.

apud posteros notavit. De veræ sapientiæ studio (quam nunc Philosophiam Christianam nominamus) omnis mihi dissertatio est.

Ad hanc postliminio adspirans Ecclesiastes, *Cogitavi, inquit, abstrahere à vino carnem meam, ut animum transferrem ad sapientiam, deuitaremque stultitiam.* Sapienter non vni tantum sibi, sed omnibus præcipiens, iis qui solidæ virtutis veræque sapientiæ studio accenduntur, non tantum vinum atque ebrietatem, sed quidquid ad delicias ac voluptates pertinet, penitus esse repudiandum. Itaque de recessu inprimis cogitans, ait Seneca, non Canopum eliget sapiens (quamuis neminem Canopus vetet esse frugi) sed ne Baias quidem, quia diuersorium vitiorum esse cœperunt. Non corpori tantum, sed moribus etiam salubrem locum eligere debemus. Quid, quod Plato, ut moribus salubrem eligeret, corporibus elegit insalubrem, dum in horrido atque obscuro Academi luco Academiam instituit, ut locus ipse non minimam Philosophiæ partem, mortis dico meditationem, ante oculos constitueret? Nec dubium est, quin idem propositum fuerit D. Bernardo, dum pleraque cœnobiorum suorum in locis palustribus fundauit. Idem etiam B. Brunoni, qui ad iacienda cælestis huius Philosophiæ fundamenta, horridam & incultam Carthusiæ solitudinem Gratianopolitano Episcopo diuinitus ostensam delegit. Quid enim necesse est Baiis, exempli gratiâ, ebrios videre per littora discursantes, & comestiones nauigantium, & symphoniarum cantibus perstreptentes lacus, & alia, quæ velut soluta legibus luxuria non tantum peccat, sed publicat? Id agere debemus, ut irritamenta voluptatum quam longissimè fugiamus. Vna Hannibalem hiberna soluerunt:

Sapientia
fomenta
voluptatium
vitanda.

Seneca E-
pist. 51.

Laërtius in
Platone.

Surius in
Vitâ Bru-
nonis.

Seneca
ibidem.

runt: & indomitum illum niuibus atque Alpibus virum eneruarunt fomenta Campaniæ. Armis vicit, vitiis victus est.

Nobis quoque militandum est; & quidem genere militiæ, quo numquam quies aut otium datur. Debellandæ sunt voluptates, quæ in sæua quoque ingenia tyrannidem exercuerunt. Si quis sibi proposuerit, quàm dura sit virtutis palæstra, sciet nihil delicatè, nihil molli-ter faciendum. Quorsum enim militi fomenta voluptatum? Corpus alluetum tunicæ, loriciæ onus non sustinet: caput opertum linteo, galeam recusat: mollem otio manum durus exasperabit capulus: nimia amœnitas animos effeminat; fortior miles ex confragoso venit. Hoc sibi propositum habuit nobile illud Christianæ Philosophiæ exemplar Hieronymus, qui veræ sapientiæ cupidus, in vastam solitudinem secessit, omnesque à se voluptatum illecebras abdicauit: ac ne sic quidem satis vitiorum pericula declinauit. Non me pigebit eius verba, tametsi proluxiora, subnectere. O quoties, inquit, in eremo constitutus, & in illâ vastâ eremi solitudine, quæ exusta Solis ardoribus, horridum Monachis præbet habitaculum, putabam me Romanis interesse deliciis? Sedebam solus, quia amaritudine repletus eram. Horrebant sacco membra deformia, & squallida cutis situm Æthiopicæ carnis obdlexerat. Quotidie lacrymæ, quotidie gemitus: & si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nudâ humo vix hærentia membra collidebam. Ille igitur ego scorpionum tantum socius & ferarum, sæpè choris intereram puellarum. Pallebant ora ieiuniis, & mens desideriiis æstuabat. In frigido corpore, & ante hominem suum iam carne præmortuâ, sola libidinum

Miles Christianus voluptatem fugiat.

Hieron. ad Heliodorum.

Idem ad Eustochiū, de Virginitate.

incendia bulliebant. Itaque omni auxilio destitutus, ad IESV iacebam pedes, rigabam lacrymis, crine tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarum inedia subiugabam. Memini me clamantem diem crebro iunxisse cum nocte; nec prius à pectoris cessasse verberibus, quàm rediret, Domino imperante, tranquillitas. Si tantam passus est luctam horridus ille solitudinis incola, qui omnia vitiorum fomenta procul habebat; nónne meritò Ecclesiastes animum à vino ceterisque deliciis existimavit abducendum, vt sapientiæ studio vacare posset?

Neque otiosè subiungit (vt illud etiam ad extremum breuiter attingam) *donec viderem quid utile esset filiis hominum, quo facto opus est sub Sole numero dierum vitæ suæ.*

*Ebrietas
inidonea
consilio ca-
piendo.*

Quibus verbis non obscurè declarat, seriam de ratione vitæ ineundâ consultationem animum requirere ab omni temulentia quàm alienissimum.

*Maximus
Tyrius Dis-
sert. 12.*

Scio quidem apud Persas in more positum fuisse, inter pocula de rebus maximi momenti consultare: sed fuerit hoc illis ignoscendum, apud quos seuerissimis legibus in ebrietatem animaduertebatur, ac proinde satis cautum erat, ne quis à ratione exorbitaret. Sanè ad consilia de rebus magni momenti capienda ineptam esse temulentiam, prudenter ostendit olim Latychides; qui interrogatus, cur Spartiata tam parcè vino vterentur; respondit: Ne pro nobis alij consultent, sed nos potiùs pro aliis. Si inidonea est ebrietas ad consilia de Republicâ capienda; quis ei de vitæ instituendæ rationibus arbitria permittet, à quibus æternæ beatitatis summa dependet? Enimuerò cum omnes in hoc turbulento rerum humanarum freto portum aliquem salutis respiciant; ineptus sanè gubernator esset, qui
vino

*Plutarchus
in Apo-
phtheg.*

vino crebrius quàm fluctibus obrutus (vt alibi Sapiens Prouer. 23. noster) in hoc tanto discrimine ad clauum federet. Opportunè hoc animaduertit Clemens Alexandrinus, qui Clemens Alexand. lib. 2. Pædag. vini temulentiam Oceani furiis comparauit. Corpus enim instar nauis demersum, ac decumanis vini fluctibus obrutum, turpitudinis ac dedecoris profundum subit. Gubernator autem, mens videlicet humana, dum turgido ebrietatis fluctu circumagitur, tamdiu in cæcis illis nubibus ac procellis caligat, & à portu veritatis aberrat, donec in saxa voluptatis subitus latentia impingens, salutis ac famæ naufragio fatiscat.

Et nos igitur his animaduersis, Ecclesiasten intueamur à vino iam abhorrentem, variaque vitæ generaturâ consultatione expendentem; omnibusque vanitatis aut stultitiæ damnatis, extremo tandem libro concludentem, nihil homini in hac vitâ mortali esse conducibile, nisi vt Deum timeat, & mandata eius obseruet. Agedum igitur vestigiis eius, à Regiâ fortunâ & magnificentiâ exordium sumentis, insistamus.

SECTIO TERTIA.

ECCLESIASTES.

- VERS. 4. Magnificauit opera mea, ædificauit mihi domos, & plantaui vineas,
 5. feci hortos, & pomaria, & conserui ea cuncti generis arboribus,
 6. & extruxi mihi piscinas aquarum, vt irrigarem filuam lignorum germinantium,
 7. possedi seruos & ancillas, multamque familiam